

DODATAK

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu
historiju

Broj 37, godina XIX
maj, 2014.

© Monos 2014

O državničkom djelovanju Alije Izetbegovića u složenim međunarodnim političkim prilikama

(sa promocije Gračaničkog glasnika,
broj 36 u Gazi Husrev-begovoj biblioteci,
24.1.2014.)

Mr. sc. Emir Hadžikadunić

Prije svega, meni je velika čast sto danas učestvujem na promociji 36. broja *Gračaničkog glasnika*, časopisa za kulturnu historiju jedne lokalne bosanskohercegovačke sredine. Sigurno je bilo pozvanijih Gračanlija, direktnih sudionika, svjedoka događaja da govore o liku i djelu Alije Izetbegovića danas umjesto mene. Rahmetli predsjednik je u dva navrata u toku ratnih dejstava, u toku agresije na BiH posjetio Gračanicu, u novembru 1993. i oktobru 1994. i svaki puta po povratku izjavio da se vraća u Sarajevo ispunjen optimizmom. U Gračanici su uspješno organizirane jedinice odbrane, ustrojene vojne formacije, pokrenuta ratna namjenska industrija koja nikada ranije nije postojala. Dakle bilo je mnogo zaslužnijih da govore o svemu tome. Zato se zahvaljujem organizatoru na ukazanom povjerenju.

O Aliji Izetbegoviću, o njegovom djelu govorit će historičari, istraživači, naučno-istraživačke ustanove na osnovu historijskih izvora, sagledavajući, kako to lijepo kažu u uvodniku *Glasnika*, kontekst vremena i prilika

u kojima je djelovao, te ponuditi objektivnu ocjenu svega onoga što je uradio i ostvario. Međutim, sjećanje na Aliju Izetbegovića pripada i svima nama i nije, niti smije da bude, da ponovo citiram urednika *Glasnika*, ičiji monopol. Zato mi dozvolite da u narednih nekoliko minuta izdvojim neka svoja zapažanja, neke svoje ocjene iz bogate biografije prvog predsjednika Bosne i Hercegovine.

Od ratom podijeljene i agresijom okupirane zemlje, od dvolične Evrope Mitterana i Majora, od korumpiranih Ujedinjenih naroda Yasushi Akashija, nametnutog embarga, neodlučne Amerike, podređenog vojnog statusa, opkoljenog Sarajeva, protjeranog stanovništva, ratnih zločina i počinjenog genocida, Alija Izetbegović je uspio da sačuva ne samo ideju, nego i formu cjelovite i demokratske Bosne i Hercegovine u svojim historijskim i međunarodno priznatim granicama. I šta su politički problemi današnje Bosne i Hercegovine u poređenju sa izazovima iz ranih 90-ih? Milorad Dodik? Njegova separatistička retorika?

U ovom *Glasniku*, autori ističu ili porede kako su Palestinci ili Čečeni propustili svoje pregovaračke prilike, svoje historijske šanse i nisu dobili svoje države. Time naglašavaju značaj i ulogu Alije Izetbegovića koje je također imao taj "luksuz izbora", to breme liderske odgovornosti, tu nepriliku da napravi istu grešku, historijski propust. Možemo da poredimo Bosnu i Hercegovinu i sa današnjim Irakom. Današnji demokratski Irak je sektaški podijeljen između muslimana koji su stoljećima živjeli zajedno. I nije samo podijeljen nego je i posvađan do neslučenih dimenzija. Niti se iračke sunije smiju vratiti u Basru, niti su iračke šije sigurne od radikalnih bombaških samoubica. Ili da poredimo Bosnu sa Sirijom. Kada se ukazao taj demokratski potencijal za sirijski narod, ta demokratska perspektiva, u Siriji postoji samo jezik podjele, borba na život i smrt.

Zato je ideja Bosne i Hercegovine, ideja Alije Izetbegovića o zajedničkom životu

Srba, Hrvata i Bošnjaka u miru i demokraciji, ne samo plemenita ideja, nego ideja od planetarnog značaja. To je ideja koja može poslužiti i Siriji i Iraku i svim drugim žarištima u kojima dominira destruktivna politika sile, politika ili mi ili oni, da stvari mogu biti drugačije, da životne okolnosti mogu biti bolje. Ta ideja da nema osvete od strane žrtve koja je preživjela genocid, da ima i da treba tražiti pravdu jer osveta pokreće jedan lanac zla kome nema kraja, najbolja je poruka Alije Izetbegovića svima koji bi da riješe nagomilane krizne situacije sirom svijeta.

Meni je kao bivšem ambasadoru BiH posebno interesantan taj vanjskopolički fenomen, taj diplomatski ples po tankoj žici Alije Izetbegovića. Radi se o jedinstvenoj, povijesnoj pojavi koja se desila jednom i nikada više, fenomen kojeg izvan BiH najčešće citiraju samo ozbiljni analitičari, ugledni novinari, državnici. Alija Izetbegović je uspio da spoji nespojivo, da stvori takve vanjskopoličke okolnosti da i Sjedinjene Države i Islamska Republika Iran izaberu istu stranu. I ne samo to, nego da te dvije države, tada i nikada vise, tolerišu vojnu saradnju. Ugledni je američki ambasador u Hrvatskoj Peter Galbraith svjedočio o tim epizodama u svojim memoarima.

Alija Izetbegović je svojom političkom karizmom, svojim svjetonazorom, na istu stranu stavio Iran i Saudijsku Arabiju, Perziance i Arape, Islamsku Republiku sa jedne i apsolutnu monarhiju sa druge strane. Bit ću toliko slobodan da kažem da su se te dvije države međusobno takmičile u nastojanju da pridobiju simpatije našeg predsjednika. Samo su tada i nikada više Iran i Saudijska Arabija bili na istoj strani. U svim drugim međumuslimanskim prilikama i neprilikama, od Afganistana i Talibana, preko Iraka i Libana, do Sirije, Palestine ili Egipta, uvijek su izabrali suprotstavljene strane. Stradanje Bosne i Hercegovine ujedinilo je također uvijek podijeljenu i neefikasnu Organizaciju islamske konferencije. U toj posvađanoj Or-

ganizaciji, Alija Izetbegović je ujedinio u jedan glas muslimanske monarhije i republike, demokratije i diktature.

I ništa nije sprječavalo Aliju Izetbegovića da govori otvoreno, jasno, bez dlake na jeziku. Da argumentovano kritikuje svoje prijatelje, ratne saveznike, da ukaže na greške i potencijalne opasnosti. Zapad nije ni pokvaren ni degeneriran. On je obrazovan i organiziran, rekao je Alija Izetbegović na OIC konferenciji u Teheranu 1997. godine. Taj govor je započeo na sljedeći način: *“Oprostite mi što ću biti vrlo otvoren. Lijepo laži ne pomažu, a gorke istine mogu biti ljekovite. Zapadne škole su bolje od naših i zapadni gradovi su čistiji od naših. Nivo ljudskih prava na Zapadu je viši, a socijalna briga za siromašne i manje sposobne bolje organizirana”*. Sljedeća rečenica iz tog govora izazvala je pravi muk kod muslimanskih lidera, svjedočio mi je sudionik tog događaja. Citiram Aliju Izetbegovića. *“Neki ljudi misle da se prednost može postići terorizmom. To je zabluda koja se opasno širi. Terorizam je izraz naše sadašnje nemoći i mogući uzrok naše buduće nemoći. On nije samo nemoralan nego i neproduktivan. Nemoralan, jer ginu nevini ljudi, a neproduktivan, jer nikad i nigdje ništa nije riješeno. Mislim da ga je Kur'an izričito zabranio poznatom rečen-*

icom: ‘ko ubije jednog nevinog čovjeka kao da je pobio čitav svijet’.” Alija Izetbegović je izrekao ovu rečenicu prije 11 septembra, prije sektaških sukoba i bratoubilačkog ubijanja u iračkom Bagdadu i Faludži, afganistan-skom Kandaharu, sirijskom Alepu.... Bosna je mala zemlja, ali imamo pravo da kažemo istinu, rekao je taj Kučanov čovjek dijaloga među ljudima i civilizacijama.

Često sam bio u situaciji da pomislim da smo mi u BiH najmanje svjesni povijesne uloge, odnosno te historijske veličine lidera jedne male balkanske države. Nedavno sam pregledao posljednji intervju Alije Izetbegovića za *Centralni Dnevnik* Senada Hadži-fejzovića. Bilo je to one noći kad su lokalni mediji javili kolike su menadžerske plate u državnim firmama ili preduzećima gdje ima državnog kapitala. I na samrti je Alija Izetbegović imao vizionarske ideje. Tada je sugerisao vladi BiH citiram: *“Neka uvedu progresivne poreze na visoke plate jer nije pošteno da neko zaradjuje za jedan dan jednu penziju”*. Da li nam nedostaje Alija Izetbegović. Da li nam nedostaje njegove mudrosti i vizije? Da li nam fali Alijinog liderstva?

Hvala puno na vašoj pažnji.

Pogled sa Starog mosta, 1912. g. (inv. br. poz. 1081; inv. br. neg. 2512)